

לימוד היומי דקה ליתנו

יום	יום לחדש	יום מוהר"ן	ליקוטי הלכות	ליקוטי מוהר"ן	מסנה ברורה	שיחות הר"ן	שולחן ערוך
שבת	ט'	קכא:	קסב	חזרה	ח, ט	ח, ט	ח, ט
א	י'	קכב:	קסג	פח:	שז-שב	י, יא	י, יא
ב	יא'	קכג:	קסד	פט:	שכא-שכב	יב, יג	יב, יג
ג	יב'	קכד:	קסה	פז:	שכג-שכד	יד, טו	יד, טו
ד	יג'	קכה:	קסו	צ:	שכה-שכו	טז, יז	טז, יז
ה	יד'	קכז:	קסז	צ:	שכז-שכח	יח, יט	יח, יט
ו	ט"ז	ב:	קסח	חזרה	שכט-של	כ, כא	כ, כא

בקרני אורה

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

278 | פרשת דברים | ט' אב תשפ"ב

דבר המערכת

בעיצומם של ימי האבלות על חורבן בית המקדש חשכו המאורות בעיר הקודש, בסילוקו של הודה זיוה ותפארתה, מגן חומותיה ומעמיד יסודותיה, הלא הוא רבינו הגדול הגאב"ד דעיה"ק זצוק"ל, וירב בבת יהודה תאניה ואניה. בלב נשבר ונדכה ליוו המוני בני היהדות החרדית, ובתוכם כלל בני קהילתנו, את ארון הקודש למנוחת עולמים, ויגדל המספד עד מאד כי "סילוקן של צדיקים קשה לפני הקב"ה יותר מחורבן בית המקדש" (אי"כ א, לז).

ידידות נאמנה ואהבת אמת שררה בין מרן הגאב"ד זצוק"ל לבין יבדלחט"א הגרי"מ שליט"א שעמדו יחדיו בראש מערכות ישראל ללחום מלחמת אש דת השערה מול מפירי התורה בארה"ק, ולגדור גדר ולעמוד בפרץ מול כל נחשולי הכפירה והמינות שמתפשטים בעולם ומבקשים ללכות כל חלקה טובה ח"ו, כמו כן עמד ליימנו בכל עת בכל לב ונפש, ועתה הושלך משמים ארץ תפארת ישראל, אהה ואללי לנו.

אמונים אנו עלייתורתו של רבינו הקדוש ותלמידו הקדוש שאין ההספד על סילוקן של צדיקים רק בכי על העבר, אלא הוא כח הרצון שממשיך מחדש את כחו של הצדיק לפעול כבחייו, וכך גם עלינו לגשת עתה למספד מר זה, אכן "חומת בת ציון הורידו כנחל דמעה יומם ולילה אל תתני פוגת לך אל תדום בת עינך" אבל בתקוה וברצונות שכבחייו כן תהי, יוסיף ה' לשמור על ירושלים ועל כל ארץ הקודש ועם הקודש מפני אותם מחבלי הכרמים שמבקשים לבלע נחלת עבדי ה', כי לא יטוש ה' עמו בעבור שמו הגדול, ובודאי גם עתה עומד ומשמש במרום לעורר עלינו זכות, שנזכה גם אנו להישאר נאמנים לה' ולתורתו עדי בא גואל מהרה.

העורכים

כל המתאבל זוכה

יתברך חפץ בעבודתנו, הוא גם כן כופר ומי"ן (ליקו"ה, שבועות ב, ב). שורש טעותם של המרגלים היה גם כן בענין אמונה זאת; השם יתברך הראה לעמו אותות ומופתים נפלאים ביציאתם ממצרים, ואף על פי כן הניח להם מקום בו הצרכו לסמוך רק על האמונה. **המרגלים לא יכלו להבין בשכלם איך אנשים פחותים שכלאו יזכו להיכנס למקום גבוה שכזה**, ומי שאינו רוצה לסמוך על האמונה נופל בטעויות מרות. ואכן המרגלים שלא רצו להאמין שארץ ישראל תהיה טובה עבורם על אף פחיתותם, טעו וראו בה מקום שרק ירע להם, וכפי שחז"ל אומרים (מואב ברש"י במדבר יג-ב) "אני אמרתי להם שהיא טובה, חיייהם שאני נתן להם מקום לטעות" כי "רצו לראות ולהבין האמת מיד, על כן נתן להם ה' יתברך מקום לטעות וגרמו בכיות לדורות עד היום שמתארך הגלות על ידי זה, ועיקר הגאולה תלויה בזה" (ליקוטי הלכות, שם).

טעות מרה ואימה זו נתפסת גם כיום; אנו מצויים להאמין בעצמנו שיש לקב"ה נחת רוח מעבודתנו על אף עומק שפלותנו, ואמונה זו רחוקה משכלנו לגמרי. ולכן, אסור לנו להתחיל להקשות ולרצות להבין בשכלנו איך יתכן שמתוך שפלות שכזו ומתוך יבשות שכזו שאנו מצויים בה, ובקטנות ודלות מעשינו נקרב את הגאולה. אלא עלינו "להתחזק באמונה לידע ולהאמין בדברי רבותינו שאין שום תנועה טובה נאבדת כלל, ובודאי כל המרבה הרי זה משובח. וכל ההתרחקות של בני אדם מחמת רעיונים ומחשבות ובלבולים כאלה, הכל מחמת שרועה להבין האמת תיכף ומיד. אבל המאמין לא יחיש, וצריכים להמתין הרבה הרבה עד שיזכה להשיג ולהבין אמיתת דרכיו יתברך, כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי מחשבותיכם, כי עיקר התגלות האמת הוא בסוף" (שם).

ה'בכיה של חנים' נובעת מתוך ההליכה אחר השכל העצמי; האדם חושב שהוא מבין, ומכח זה מופרכת אצלו התקוה שבדלות מעשיו יזכה לפעול ולהיחשב אצל השם יתברך. ולעומת זאת, הבכיה לדורות נועדה לתקן את אותה בכיית חנים, כדי להשריש בלבנו אמונה זו בעמקי עמקים שגם כשנראה שהכל חשוך ואבוד, וגם כשנדמה שאין לך יום שאין קללתו מרובה מחברו' והדורות יורדים ומתמעטים בערכם מיום ליום, אולם כשנתחזק להאמין שאנו כמו שאנו, בדלי דלות מעמדנו ופעלינו, פועלים ועושים גדולות ונצורות למעלה, וה' יתברך שש ושמח בפעולות דלות אלו, כי אז נתקן את שורש פגם המרגלים ונחיש את הגאולה שתבוא בזכות האמונה הקדושה. **נייקר ונחשיב כל אמירה וכל פעולה של אבלות וקיינה איך שלא תהיה, נרבה בהם ונגיש אותם לפני קוננו, והיא שתחיש גאולתנו ופדות נפשנו.**

הוא יושב עם ה'קיינות' וראשו חפוי, הלב כל כך אטום ומטומם, לא חש כלל בחורבן ולא באבלות, הכל כל כך זר ויבש, בקושי קצת פירוש המילות עם רצון לרצות להרגיש משהו, עוד 'קיינה' ועוד 'קיינה', האם יתכן שמהמילים המרוסקות והיבשות הללו תבוא איזו שהיא גאולה!?

ליל תשעה באב, הלילה המר והנמהר בו אנו בוכים ומבכים את חורבן בית המקדש הכללי והפרטי, לא נועד כדי להספיד את העבר, "כי מה שעבר אין, כי כבר נשרף בית מקדשנו" (ליקוטי מוהר"ן ח"ב, טז), אין טעם לבכות על עבר שאיננו עוד. הבכי האבלות וההספד נועדו רק על העתיד, הם בונים כבר כאן ועכשיו את הבנין העתידי בכלליות ובפרטיות. חובתנו אם כן לברר מה החריב ומחריב את בית מקדשנו, אז וגם עתה, ולהשתדל מעתה בבנינו.

חז"ל (סנהדרין קד) גילו לנו שסיבת הבכיה בליל תשעה באב לדורות נעוצה בבכייית ישראל בלילה זה בעת שהמרגלים חזרו מתור הארץ; "ויבכו העם בלילה ההוא - אותו הלילה ליל תשעה באב היה, אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: אתם בכיתם בכיה של חנים ואני אקבע לכם בכיה לדורות". ברור הדבר שהבכיה לדורות אינה רק לזכר אותה בכיה, אנו הרי לא בוכים על העבר, אלא בונים את העתיד, ואם כן, בהכרח שבבכיה זו אנו מתקנים גם את העוון שגורם גם כיום לחורבן ושנעוץ באותה בכיית חנים. וכדבריו של רבי נתן: "בין המצרים אז מתאבלים על חורבן בית המקדש שגרמו המרגלים, שזהו הצרה הגדולה מכל הצרות, ועל כן צריכים להתאבל מאד על זה, והעיקר לבכות על עוונותינו שגרמו החורבן והם מעכבים הגאולה" (ליקוטי הלכות, בציעת הפת, ה, עד).

מהו שורש חטא המרגלים שעדיין אנו שוגים בו? - הבה נקשיב למה שרבי נתן מבאר ביסודם של דברים:

כל מציאות עבודתנו את ה' בעולם הזה לא נתפסת בשכלנו, זה נראה פלא והפלא, איך יתכן שיצור שפל כזה יגרום לנחת רוח למלך מלכי המלכים שכל צבאות מעלה עומדים ומשרתים לפניו בתכלית הזון והרוממותו?! אי אפשר לנו להבין זאת בשום פנים ואופן, ואכן רק בדרך אמונה יכולים אנו לקבל ולהשתעבד שזוהי האמת, וידיעה זו היא מעיקרי העיקרים באמונתנו הקדושה, וכמו "שמבואר ומובן בכל דברי חז"ל ובפרט בזוהר הקדוש ובכתבים, שעיקר שלימות האמונה הקדושה הוא, להאמין שה' יתברך רוצה בעבודת האדם בזה העולם, אף על פי שאי אפשר להבין זאת בשכל אנושי בשום אופן, אף על פי כן כבר גילו לנו אבותינו ורבותינו הקדושים שהאמת הוא כן, וזה כלל ויסוד כל תורתנו הקדושה. וכמו מי שהוא כופר במציאותו יתברך ח"ו הוא כופר ומיין ימח שמו, כמו כן אפילו אם אומר שמאמין במציאותו יתברך, וכופר בזה, שאינו מאמין שהוא

פניני אור

אמרות מהורות מביה"ק ותלמידיו

הצדיק רבי זושא זצ"ל היה מתעורר וקם מדי לילה לקימת מצות הבהתעוררות גדולה מאד, ושמעו איך שאומר לעצמו: "זושא זושא בית המקדש עדין חרב והנהך שוכב עדין במטה". "זושא זושא, דער בית המקדש איז נאך חרב, און דו ליגסט נאך אין בעט". ותקף קם בן זריות מעל יצועו לעריכת התקון.

(שיח שרפי קודש)

החורבן - מחמת פגם אמונה!

ובדבר הזה אינכם מאמינים בה' אלקים

זה שקורין פרשת דברים קודם תשעה באב, כי כל פרשת דברים מדברת מהדרך לארץ ישראל, כמבואר שם היטב שכל התוכחה של משה שם הוא על שפגמו ישראל בה' דרך לארץ ישראל על שלא היו חזקים באמונתם, כמו שמתחיל שם 'אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר עד קדש ברנע', וכמו שפירש רש"י שם 'אין לך דרך קצרה וכו' וכל כך היתה שכונה מתלבטת בשבילכם למהר ביאתכם לארץ'. וכן הולך בכל דברי תוכחתו בכל הסדרא כולה שמוכיח אותם על שגרמו עיכוב בהדרך לבוא לארץ ישראל, עד שהוכרחו להתמהמה שם ארבעים שנה.

וכל זה על ידי חטא העגל והמרגלים, שפגמו באמונה, כמו שכתוב 'ובדבר הזה אינכם מאמינים בה'. כי עיקר תיקון הדרך לארץ ישראל הוא 'אמונה', דיינו שמואמינים שה' יתברך ברא הכל, כמו שכתוב בראשית ברא וכו' וברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו. והם פגמו בזה, ועל ידי זה גרמו להם עיכוב כל כך. וזה גרם לנו כל החורבנות, חורבן בית ראשון ושני, כי על ידי זה יש כח להסטרא אחרא להתעורר בכל פעם לגרש את ישראל מארצם, שזה נמשך על ידי שאומרים להם עדיין 'ליסטים אתם שכבשתם ארץ ישראל' מאחר שישיראל בעצמן פגמו באמונה שעל ידי זה פגמו בבחינת 'כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים', ועל כן קורין זאת קודם תשעה באב, כי על ידי זה עיקר הגלות והחורבן" (ליקוטיה, שומר שכר ד, ט).

התלמיד של הצדיק גומר את תיקונו!

גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם, יהושע בן נון העמד לפניך הוא יבא שמה אתו חזק כי הוא ינחלנה את ישראל.

כל השגיאות הדקות של גדולי הצדיקים, כגון הכאת הצור שגרמה לבל ייכנס משה לארץ ישראל, נגרמים בסיבת פגמי עם ישראל, כמו שדרשו חכמינו ז"ל על הפסוק "כי העושק יהולל חכם ויאבד את לב מתנה" שפגמי ישראל גרמו לאבדת לבו של משה.

וכפי שאמר משה לישראל בפרשתן "גם בי התאנף ה' בגללכם" - "כי גם כל השגיאות דקות של הצדיקים הנוראים ששגו בזה, הכל היה על ידינו, בבחינת 'כי העושק יהולל חכם ויאבד את לב מתנה', וכמו שכתוב ויתעבה ה' בי למענכם, וכתוב גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבוא שם" (ליקוטי הלכות, גזילה ה, בסופו).

אך גם אלו השגיאות יש להם תיקון, על ידי שהצדיק משאיר אחריו את תלמידיו, שהם בחינת 'יהושע בן נון', אשר הם יגמרו את תיקוני הצדיק בכח רבם העומד ומשמש במרום. וכפי שמשיך משה רבינו ואומר: "גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבוא שם, יהושע בן נון העומד לפניך הוא יבוא שמה, אותו חזק כי הוא ינחלנה את ישראל".

"כי אף על פי כן יגמור משה על ידי תלמידיו שהם בחינת יהושע, שהמשיכו על עצמן כל התיקונים אחרי הסתלקותו, שאז תיקון בשלמות השגיאה ה"ל, ועדיין הוא עומד ומשמש במרום ומרבה תפילות ותחנונים עד שנמשכין עלינו התעוררות לילך בדרכי התיקונים ה"ל להמשיכים עלינו שעל ידי זה יתתקן הכל ונשוב לארצנו" (שם, עיי"ש באריכות ובעומק).

בליל שישי הבעל"ט ניכנס לתוך יום 'חמשה עשר באב', אשר עליו אמרו במשנה: "אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים" (תענית ד, ח).

ולא לחינם השוו יום זה ליום הכיפורים, שכן, ביום זה "מתחיל להתנוצץ הארת הרצון שנתרצה ה' יתברך לישראל בארבעים ימים האחרונים שהם מראש חודש אלול עד יום הכיפורים". כך שבבוא יום זה עלינו להתחיל להכין את עצמנו ביתר שאת ויתר עז לימים הנוראים, "וביותר צריכין להתחיל להכין את עצמו כשרואין הימים ממשמשים ובאין, שהם מ'חמשה עשר באב' ואילך!" (ליקוטי הלכות, ברכות הראיה וברכות פרטיות ה, ז).

וביום זה אנו מתחילים לתקן את השכחה שנגרמה על ידי שבירת הלוחות, ולהמשיך את אור ה'זכרון' של 'יום הזכרון' (ראש השנה) המתקרב ובא, וקדושת יום הכיפורים שבו קיבלו את הלוחות השניות. כך שעבודתנו, החל מיום זה, הוא: להמשיך אור הזכרון - ליזכור היטב את התכלית הנצחית, ובכך אנו מכינים עצמנו ונכנסים לקדושת חודש אלול "שאז כל ישראל מתעוררין וזוכרין בה' יתברך ובעלמא דאת" (שם, יח).

ולעובדא למעשה, יש להתחדש ביום זה בעבודת 'קימת חצות' - לקום בחצות הלילה ליעוסק בתורה ותפילה ועבודת השם. שכן, עבודה זו מסוגלת ביותר להמשיך על האדם 'זכרון בעלמא דאתי'. וכלשון מוהר"ג: "בט"ו באב, צריכין להתחיל לתקן פגם הזכרון ... ועל כן צריכין אז להתחיל לקום בחצות, שהוא בחינת תיקון הזכרון" (שם).

וכפי שלמדנו רבינו: "על ידי קימת חצות לילה, לסדר תיקון חצות ולעסוק בתורה ותפילה והתבודדות, על ידי זה זוכין לברר הטוב מן הרע, ולהמשיך על עצמו הזיכרון האמתי, לזכור תמיד תכליתו וסופו הנצחי ולאדבקא מחשבתיה תמיד בעלמא דאתי, ולהסתכל על כל מה שהשם יתברך מסבב ומגלגל עמו בכל יום, שהכל כאשר לכל הוא כדי לרמוז לו רמזים בכל עת להתקרב אליו, שזה עיקר התכלית הטובה האמתי. ועיקר קיום האדם בזה העולם, מספר ימי חייו הבלו, וכל מה שנעשה עמו בכל יום, הכל הוא בשביל זה לבד" (ליקוטי עצות, חצות א. ע"פ ליקוטי מוהר"ג, נד).

יום חמשה עשר באב'

והחל מיום זה, צריכים להוסיף בלימוד התורה בלילה. כמו שאמרו חכמינו ז"ל: "מכאן ואילך, דמוסיף יוסיף, ודלא מוסיף יאסף" (תענית לא ע"א). וכן נפסק בשולחן ערוך: "מי שרוצה לזכות בכרתה של תורה, יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחת מהן בשינה, באכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהם, אלא בדברי חכמה ותלמוד תורה. הגה: כי אין אדם לומד רוב חכמתו כי אם בלילה. ויש לאדם להתחיל ללמוד בלילה מט"ו באב ואילך, ומאן דלא מוסיף, יוסיף" (שולחן ערוך, יורה דעה סימן רמז סוף כג).

ועצם ההוספה בלימוד התורה, מסוגלת ביותר לתשובה ולכפרת עוון. וכמו שאמרו רבותינו ז"ל: "אם נכשל אדם בעבירה וחייב מיתה בידי שמים, מה יעשה ויחיה? ואם היה למוז (ג' גילג' לקרות דף אחד קורא שני דפים, ויש אף היה למוז לשנות פרק אחד ישנה שנים" (מדרש רבה, פרשת קדושים, פרשה כה).

ובפרט, אם הלימוד הוא בקביעות חוק ולא יעבור, יש בכוחו להוציא את האדם מכל המצודות הרעות שנלכד בהם. שכן, "אפילו אותן האנשים הרחוקים מן הקדושה מאד שנלכדו במצודה רעה עד שרגליהם בעבירות חס ושלום, רחמנא ליצלן רחמנא לישזבו, אף על פי כן הכח של התורה גדול כל כך עד שיכולה להוציא אותם מן העבירות שרגליהם בהם חס ושלום. ואם יעשו להם חוק קבוע וחייב חזק ללמוד בכל יום יום כן, יהיה איך שיהיה, בוודאי יזכו לצאת ממצודתם הרעה על ידי התורה, כי כח התורה גדול מאד" (שיחות הר"ן, יט).

ולכן, ביום זה של 'חמשה עשר באב', הוא הזמן להוסיף בלימוד התורה, בקביעות חזק, ובכך יכפר עוונותיו ויזכה לצאת מכל המצודות הרעות שנלכד בהם, ולשוב בתשובה שלימה להשם יתברך בימים הנוראים הממשמשים ובאים.

והחל מיום זה, ניתן להתחיל גם ב'אמירות' של חודש אלול; תיקוני זוהר, וספרי רבינו, וכיוצא בהם (כידוע בין אנ"ש, וכן שח רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל, כנזכר ב'טעם זקנים' קונטרס כ"ט).

לקט ספרי"ם

פגמים מאירים והידושים מזהירים מלוקטים מספרי גדולי הצדיקים ז"ע מתוך רשימותיו של הגר"ם שכמער שלי"א אשר ציין ורשם לפניו לזכרון.

הרה"ק רבי יעקב יצחק "החווה" מלובלין זיע"א יום ההילולא ט' באב (תקע"ה)

בזמן הגאולה יתברך למפרע שמלכותו של השי"ת מושלת בכול גם בגלות

ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד. שמעתי מרבינו הקדוש מלובלין זלה"ה, לכאורה הוה ליה למימר ה' מלך ברישא ואחר כך ה' מלך, והענין הוא דהנה עתה כשאנחנו בגלות המר הזה, הגם שמלכותו בכל משלה, עם כל זאת אינו ניכר מלכותו לכל באי עולם, כי אם ליחידי סגולה אשר ה' קורא בם, מפני גודל השעבוד, ובמהרה כשתהיה הגאולה במהרה בימינו יהיה ניכר לכל מלכותו, וגם יהיה ניכר לכל למפרע שגם בזמן הגלות היתה מלכותו בכל משלה, וגם להבא תהיה מלכותו לעולם ועד. וזה הפירוש, ה' מלך, רצ"ל בזמן הגאולה, ואז ה' מלך, יהיה ניכר למפרע, וה' מלך לעולם ועד. ודפח"ח.

זכרון חיים פרשת וחי

האומר דבר בשם אומרו מכיא גאולה פרטית לאדם במצוקה

כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם (אבות פרק ו' משנה ו). שמעתי מרבינו הקדוש מוהרי"י זצלה"ה מלובלין על המשנה והתמיה נשגבה, כי בגמרא מצינו ממש בכל דף שאומר התנא דבר בשם חבירו או בשם רבו ומדוע עוד לא נושענו מהגלות. ותירץ כי הבאת הגאולה הוא גאולה פרטית לאיש ממצוקתו, כאשר אמרנו ותקם בעוד לילה (משלי לא, יט). (ש"ג בזמן) הגלות יושעו ישראל ויקומו בהרחבה והרווחה, ועל זה אנו מתפללים וזה בכלל גאולה.

אור לשמים פרשת בחוקתי

תפילות המיוחדות

שישי קהילות חסידי בריסק

חסידי

בשיתוף הרב ר' יעקב יצחק מלובלין

נגיל ונשיש בזאת התורה

סדר שטחה וזיחה וזמן לחזקת בוח את בחזרי החסד דקהלתו וכן לשוב שטשו בהלכות הפרטים על אלפי שנות לימוד, שנלמד ביישוב חב"ד ביוסי דפרא, ובזמן הוא שיעלו שבטם

במעמד

"חוקרה וחלוקת המילוגות"

ביחד עם סיום על הספר "שיחות הר"ן" והתחלת הספר "ק" "ספר המדות" והלמידים במסגרת דף ליום בספרי דביה"ק

שתתקיים א"ח

בליל שישי אור לט"ו באב בשעה 10:00

בבית מדרשו "אוהל הרסה" ב"ש

בהשתתפות ראשי החברות שליט"א

וזיהו הסעודת לכבוד ולענוג ללוטדי תורה

וסכאן תנא הקדיא לכל בני החברות הרבו בתפילה וביצנות ובסופים שנובל לקיים צווי דביה"ק ולנסוע אליו ליום ר"ח הקדו, ובפרטיות על הנסיעה הקדו של החברות שנובל לקיים את הנסיעה כעל שנה בצוותא דרא בקדושה ומטרה

בברכת התורה

התחלת החברות

גב בעושה"י בימים אלו שיקטעו מאנציה נדולים על חובת הנסיעה לרביה"ק לבחזרי החברות, על פניו הרשעה תבוא הודעה נפרדת.

צל סוכה

סוכה אחת ולא שתיים

השבוע למדנו שאין בונים סוכה תחת אילן, ולא תחת בית, ולא תחת סוכה אחרת. ודין זה למדו חז"ל מהפסוק 'בַּסֹּכֶת תִּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים', שנכתבה בתורה 'כֹּכֶת' חסר וי"ו לומר שהסוכה צריכה להיות מסוככת בסוכה אחת ולא בשתי סוכות.

אפשר להסביר את דרשת חז"ל על פי מה שמובא בגמרא (סוכה ב.) כי מצות סוכה הוא לצאת מדירת קבע ולישב בדירת עראי שבעת ימים, זכר לענני הכבוד שהיו במדבר, והיינו שישבת סוכה בדירת עראי מבטא דוגמא לענני הכבוד שהקיף הקב"ה את בני ישראל במדבר לבל יִפֶּם שרב ושמש (ש"ע ס"ו תרנח). לפי שדירה קבועה הוא בדרך כלל במקום רגוע ובטוח, ודירת עראי הוא בדרך כלל אוהל הבנוי במדבר שהוא מקום של פגע ונחש, והדירה משמשת כצל ומחסה לשמירה מכל פגע, ועל ידי מצות סוכה אנו זוכרים שעל אף שאין אנו נמצאים במקום בטוח, ואנו מסתתרים וחוסים בצילו של הקב"ה. ועל פי זה מובן דרשת חז"ל שצריך שתהיה הסוכה תחת אור השמים שתשמש כצל לשרב וגשם, דאילו סוכה הבנויה תחת בית או תחת אילן או אפילו תחת סוכה אחרת הרי זה כסוכה במקום בטוח.

סוכה על שם הסכך

כשרות הסוכה תלוי הן בדיני דפנות הסוכה, שצריך שיהיה ג' דפנות כהלכתא, והן בדיני שיעור גובה ורוחב הסוכה, שצריך שיהיה גבוה י' טפחים ולא יותר מכ' אמה, ויהא רחב ז' על ז' טפחים. אבל עיקר שם סוכה הוא על שם צל הסכך, ולכן יש דין 'לשמה' רק בסכך, שצריכים לסכך את שטח הסוכה 'לשם צל' ולא לשם צניעות או לשם אוצר.

צל סוכה

כאמור, עיקר שם סוכה הוא על שם צל הסכך, ולכן צריכים לסכך את כל שטח הסוכה באופן 'שתהיה צילתה מרובה מחמתה'. ואם מכסה בסכך דליל ויש אור וחללים רבים בסכך, צריך להקפיד שיהא רוב סוכך. ואפילו אם חציה אור וחציה סכך, פסולה, לפי שקרני השמש מתרחבים ונראים גדולים על הקרקע יותר מכפי שהיא נראית בסכך ונמצא שבמקום הצל יש יותר חמה מצל (פי' תרל"א ס"א).

אבל אם סיכך את רובה בסכך ונשאר רק מעט חללים, הסוכה כשרה, גם אם החמה בוהקת ומתפשטת מן החללים עד שכמעט אין נרגש צל הסכך, שאין צריך לישב בפועל תחת צל הסכך. שהרי גם כשהסוכה מסוככת בשלימות נכנסים קרני השמש מן החלון בכל יום בבוקר ואין בזה שום חסרון, שעיקר המצוה היא לישב בשטח של סוכה המוקף בדפנות ובסכך והוא מגין מרוח המומטר ומחום היום.

ומטעם זה, הפורס על גג הסוכה כיסוי שקוף של זכוכית או ניילון למנוע בעד גשם, הרי זה

פוסל את הסוכה כדין סוכה שתחת התקרה. ואף שאין כיסוי הניילון עושה צל של בבואה, יש בזה פסול של שני סככים, שאין סכך הסוכה לבד מגין מרווח היום ויש מעליו דבר שמגין, כי הניילון והזכוכית מגינים מפני הגשמים, וגם כאשר הם שקופים הם מעכבים את קרני השמש ומחלישים אותו (עי' ספר בית דוד פ"ב הע' 9 אות ג).

סוכה תחת התקרה

נחלקו הראשונים באיזה אופן אילן או תקרה שעל גבי סוכה פוסלים את הסוכה שתחתיה; לדעת הרבה ראשונים מסתכלים באופן כללי על כל האילן או התקרה שמעל שטח הסוכה, ואם אין בענפי האילן או בתקרה העליונה שיעור של 'צילתה מרובה מחמתה' נגד שטח הסוכה אינם נחשבים כצל תקרה, והסוכה שתחתיה כשרה אם הסוכה עצמה מסוככת בשיעור של צילתה מרובה מחמתה, שהרי התקרה העליונה אינה מגינה עליה רק היא מגינה את עצמה בזכותה. ויש אומרים שכל מקום שהאילן והתקרה מכוונים נגד הסכך פוסלים מדין שני סככים, אפילו אם חמתם מרובה מצילתם, ואין הסכך שמתחתיהם נחשבים כסכך כשר, ולשיטתם צריך שיהא בסוכה שיעור צילתה מרובה מחמתה מהסכך שאינו מכוון תחתיהם, וכן נפסק למעשה. אמנם בשעת הדחק מקילים כדיעה ראשונה (פי' תרכ"ו ס"א וביה"ד ד"ה ו"א).

מרזב וגגון מעל סוכה

לפי זה, אם מרזב או גגון בולט מעל גג הסוכה, יש להחמיר להחשיב את הסכך שתחתיה כסכך פסול, ואם היא משתרעת על שטח של שלשה טפחים (24 ס"מ לר"ח נאה) אסור לישב תחתיה ואינו מצטרף לשיעור הכשר סוכה. אכן בשעת הדחק גדול, כשאי אפשר לתקן את זה ואין לו סוכה אחרת, אם המרזב או הגגון נמצא רק כנגד מיעוט משטח הסוכה ואינו מתפשט על שטח של ז' על ז' טפחים [שהוא שיעור הכשר סוכה] אפשר להקל להכשיר את הסכך שתחתיה (כ"ל וכו' בית דוד שם ה"ד).

מנוע של מזגן

נדון זה מצוי בסוכה שיש על גבה מנוע של מזגן, ולפי האמור יש להחמיר שהסכך המכוון מתחת למנוע דינו כדין סכך פסול, וכיון שבתוך כלל יש לפחות בכל מנוע של מזגן כ-30 ס"מ אסור לאכול ולישב תחת זה. אבל בשעת הדחק גמור כשאי אפשר להחליף את המקום של המנוע, ואין לו מקום אחר לאכול או לישב שם, וגם אינו יכול לבנות סוכה במקום אחר, אפשר להקל כדעת הפוסקים שאם התקרה העליונה אין צילתה מרובה מחמתה בתוך הסוכה אינו פוסל את הסוכה.

ובספר בית דוד (שם הע' 8) דייק מדברי המשנה ברורה (שם סק"א) שאין להחמיר בסוכה גדולה העומדת תחת אילן או תחת תקרה (סוכה גדולה הכוונה לסוכה שיש בה שיעור ז' על ז' טפחים מלבד הסכך פסול, והיינו מלבד הסכך שתחת התקרה) רק

טבילה ב'שבת תשעה באב' בבוקר

בשולחן ערוך (סי' תקנ"ד ס"ט) מובא מחלוקת הפוסקים אם כשחל תשעה באב בשבת נוהג דיני אבילות שבצנעא. המחבר והגר"א פסקו שאין נוהג דיני אבילות כלל, והרמ"א החמיר שנוהגים אבילות בדברים הצנועים. וכתב ה"ט"ז (סק"ט) דלפי שיטת הרמ"א אסור לרחוץ הידים בחמין בשבת שגם זה נקרא צנעא. והביאו המשנה ברורה (סי' ק"לט) להלכה. ומשמע לפי זה דהוא הדין שאסור לטבול בשבת בבוקר במקוה, דרחיצת כל הגוף בצונן שוה לרחיצת ידים בחמין.

ואכן כך כתב המנחת חינוך (סי' שיג אות יא) שהאשכנזים מוחים במי שהולך לטבול בשבת זה, דבשבת זה יש איסור לרחוץ כל הגוף אפילו בצונן משום דברים שבצינעא. וביאר שם; שיש שני טעמים לאיסור רחיצה בתשעה באב, משום עינוי ומשום אבילות. איסור רחיצת כל הגוף אסור משום אבילות, והאיסור להושיט אצבע במים צוננים אינו משום אבילות, דאבל מותר להושיט אצבע במים צוננים, ורק משום שהוא אחד מהארבעה העינויים אסור כמו ביום כיפור. ובתשעה באב שחל בשבת ונדחה אחר השבת מחמירים רק באיסורים שהם מטעם אבילות ולא באיסורים הקשורים לעינויים, ולכן מותר להושיט אצבע או לרחוץ פנים ידים ורגלים בצונן בשבת זו, אבל רחיצת כל הגוף בצונן אסור משום דיני אבילות.

אכן למעשה שמעתי מדודי מו"ר הגאון רבי שמואל שליט"א חבר הבד"ץ ומעוד כמה מורי הוראה שמנהג החסידים לטבול גם בשבת בבוקר קודם התפילה לכבוד שבת כמידי שבת בשבתו, גם מי שאינו מחוייב טבילת עזרא. וכן פסק הגאון רבי שיה דיבליצקי ז"ל בספרו 'דיני ט"ב ליום א' ה"ט' כי מי שנוהג לטבול כל שבת יכול לטבול גם בשבת זו במקוה קרה, דלדעת כמה פוסקים מותר גם להאשכנזים רחיצת כל הגוף בצונן, בפרט במקוה שאינה רחיצה של תענוג, ואפשר לצרף גם דעת המחבר והגר"א שאין דברים שבצינעא נוהג כלל. וכן העיד בשו"ת מגדנות אליהו (ח"ד סי' נב) שמנהג החסידים לטבול בשבת זו במקוה קרה לכבוד שבת. ואפשר שבזמנינו אם נאסור טבילת מקוה בשבת בבוקר הרי זה נחשב כדבר של פרהסיא, ואבילות של פרהסיא אסור. (ועי' שו"ת מהרש"א ח"א סי' נב שהקיל לטבול טבילת עזרא).

ואינו יכול להוסיף סכך פסול שאינו נמצא בעולם. ורק באופן שיש סכך פסול כשיעור ד' טפחים ואינם צמודים זה לזה, שייך לומר לבד שיהא חשוב כאילו כולם סמוכים וצמודים זה לזה, אבל אם אין סכך פסול בעולם אין לבד מוסיף עוד סכך פסול, דמנא לך להוסיף סכך פסול אולי תוסיף סכך כשר. וכן פסקו הגר"י פישר ז"ל (אבן ישראל ח"א סי' סה) והאור לציון (פ"ב סי' ג).

אכן המנחת יצחק (ח"ח סי' טו) כתב דלשיטת הב"ח אומרים לבד להחמיר, ולשיטתו אם אין בין חבל לחבל 3 טפחים הרי זה נחשב כאילו כל השטח מלא בסכך פסול מדין לבד, ואם השטח של כל החבלים משתרע על רוחב של ד' טפחים, הרי זה כסכך פסול ברוחב ד' טפחים שאסור לאכול או לישב תחתיו. ולדבריו מכיון שהמשנה ברורה (סי' תרכ"ו ושי"ע ס"א) הביא את שיטת הב"ח וכתב שיש לעשות על צד הטוב גם לצאת ידי שיטה זו, אם כן גם בזה יש מקום להחמיר.

ודעת הגרש"א ז"ל (שו"ת מנחת שלמה סי' צא אות יט והלי"ש פ"ח הע' 74) שאמנם סורגים של חלון הבולטים מעל סוכה יש מקום להחמיר לשיטת הב"ח לומר בהם דין לבד כדברי המנחת יצחק, אבל בחבלי כביסה אין להחמיר משום לבד כיון שעיקר תשמיש החבלים הוא שכל חבל וחבל יהיה מובדל אחד מהשני לתלות בגדים עליהם לא שייך לחשבם כאילו הם סתומים.

אם התקרה או ענפי האילן רחבים ארבעה טפחים (32 ס"מ) אבל בפחות מזה מותר אפילו לישב ולאכול תחתיו, דכיון שלדעת הרבה פוסקים מותר לישב ולאכול תחת פסול עד ארבעה טפחים, יש לצרף שיטתם לנדון שלפנינו שפלעת הרבה ראשונים אין התקרה אוסרת כלל כיון שחמתה מרובה מצילתה. ולפי זה אפשר להקל בהרבה סוגי מנועים שהם צרים פחות מ-32 ס"מ שאינו פוסל את הסוכה.

חבלי כביסה

שאלה זו נדונה גם בסוכה שעוברים על גבה חבלי כביסה, האם הסכך שמתחת לחבלים דינם כסכך פסול או לא. והספק הוא אם שייך בזה הכלל של 'לבד', שיש הלכה למשה מסיני בכל התורה כולה שאם יש שני חוטים סמוכים זה לזה והריחוב שביניהם הוא פחות מג' טפחים הרי זה נחשב כאילו הריחוב סתום, וזה נקרא 'לבד'. ואם כן יש לומר דגם חבלי כביסה שעומדים סמוכים זה לזה בריחוב מועט נחשבים כסתום והסכך שמתחתיהם נדון כסכך שמתחת לתקרה שדינו כסכך פסול.

והנה מדברי המשנה ברורה (סי' תרל"ב סק"ב) יוצא מפורש שאם אין בין כל עובי החוטים ארבעה טפחים אין זה פוסל מדין לבד, וטעמו; לפי שמן הדין אין סכך פסול יכול לפסול רק כשיש הרבה סכך פסול בשיעור ד' טפחים, ודין לבד אינו יכול לייצר יש מאין

